

АЛЬТЕРНАТИВНЕ ОЦІНЮВАННЯ VS ТРАДИЦІЙНЕ: ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ

Інна ЛІВИЦЬКА (Кіровоград, Україна)

Авторка статті робить спробу розмежування та окреслення ключових понять сучасної методики навчання іноземних мов «традиційного та альтернативного видів оцінювання», покликаних сприяти процесу формування іноземної комунікативної компетенції на початковому етапі навчання іноземної мови у ВНЗ.

Ключові слова: методика навчання іноземних мов, комунікативна компетенція, види оцінювання, мовний портфоліо.

The author of the article makes an attempt at differentiating and defining key notions of foreign language methodology theory, such as “traditional and alternative assessment”, which serve the process of formation of the foreign language communicative competence on the first stage of learning at high education institutions.

Key words: methodology of foreign language teaching, communicative competence, types of assessment, language portfolio.

Змін в системі вітчизняного навчання іноземних мов (ІМ), які відбуваються в контексті Болонського процесу, зумовлюють визначення нових стратегічних напрямів процесу оволодіння ІМ, перегляд змісту, методів, прийомів і засобів навчання та оцінювання.

Стрімкий розвиток у сучасній системі вищої освіти навчальних закладів нового типу, передбачає спеціалізацію навчання в різних напрямках: технічному, гуманітарному, природознавчому, художньо-естетичному та інших, що відображається й у змісті навчання ІМ.

В сучасній освітній системі вкористовується два види оцінювання: кількісне та якісне. Кількісне оцінювання – це оцінювання результату діяльності відповідно до стандартизованої системи, яка лімітує кількість та варіанти можливих відповідей. Якісне оцінювання не є досконало прописаною процедурою, яка передбачає певну кількість варіантів відповідей, проте особливий акцент робить на виконання самого процесу навчання, накопичення знання. Не зважаючи на те, що якісне оцінювання має певну долю суб'єктивізму, воно може бути цінним інструментом в руках досвідченого викладача.

Оцінювання має наступні функції: освітню, стимулюючу, аналітико-коригувальну, виховну, розвивальну, контрольну.

Освітня функція полягає в тому, що перевірка, контроль, облік залишаються органічними елементами навчання та їхнє завдання не стільки виявити, зафіксувати стан справ, рівень навченості, скільки сприяти навчанню, виправити помилки, проінструктувати, допомогти в подальшому просуванні;

Стимулююча функція як продовження та доповнення освітньої покликана забезпечити, щоб контроль не дезорганізував діяльність учня, а надихав його, вселяв впевненість у досяжності нових цілей, більш високого рівня навчання та розвитку;

Аналітико-коригувальна функція пов'язана з педагогічною рефлексією вчителя, його самоаналізом, удосконаленням планування та організації навчання. Ця функція стосується і учня, способів подолання труднощів, корекції і самокорекції навчально-пізнавальної діяльності;

Виховна і розвивальна функції пов'язані з формуванням адекватної самооцінки, відповідальності, спрямованості, вольового саморегулювання та інших соціально цінних здібностей та рис характеру;

Нарешті, **контрольна функція** забезпечує фіксування рівня досягнень, його відповідності нормам і стандартам, а також просування до більш високих рівнів оволодіння знаннями та розвитку.

Альтернативне оцінювання – тип оцінювання результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів/студентів методом, що є альтернативним до традиційного. Акцент робиться не тільки на оволодіння матеріалом, але і на навчання більш високого рівня – навчання аргументування і спілкування. Це готує учнів до справжнього життя активних громадян. Традиційні усні опитування і письмові контрольні роботи не відповідають вимогам сучасного інформаційно-насиченого суспільства [5].

В арсеналі викладачів безліч методів оцінювання роботи студентів. Ці методи часто називають оцінюванням "за участю у роботі", "автентичним" чи щирим оцінюванням і "альтернативним". Незалежно від того, який з термінів ужитий, для справжнього оцінювання, необхідно, щоб учень виконав складні і важливі завдання, які вимагають від нього застосування раніше отриманих знань і умінь. Учні можуть взяти участь у випуску газети, у тематичних сценках, написати твір (есе), підготувати виставу чи зібрати матеріал з якоїсь теми (портфоліо) і в такій спосіб продемонструвати ріст рівня своїх знань і умінь. Справжнє оцінювання також нерозривно пов'язане з плануванням змісту освіти і методів навчання.

Це означає, що цілі і зміст навчання варто розробляти відповідно до методів навчання й оцінки. Оцінювання грає свою роль у трикутнику "зміст і методи навчання - цілі і зміст навчання - оцінювання" тим, що допомагає викладачам установлювати стандарт і розробляти шляхи навчання, а також установлює "зворотний зв'язок", тобто допомагає учням і викладачам краще зрозуміти один одного.

Оцінювання альтернативної діяльності являє собою особливу складність для викладачів гуманітарних дисциплін.

По-перше, для правильно поставленого завдання існує, як правило, кілька прийнятних рішень і правильних відповідей.

По-друге, оцінювання роботи учня може стати складною задачею, якщо брати до уваги його діяльність у трьох площинах - знання й уміння, здатність до логічного мислення (розумові навички) і уміння ясне піднести інформацію (тобто комунікативні навички). Для забезпечення надійного, справедливого оцінювання необхідно розробити чіткі критерії оцінки по кожній із площин.

По-третє, критерії оцінки повинні співвідноситися з цілями навчання в кожній із площин, тобто критерії повинні відбивати розвиток таких показників, як знання й уміння, здатність до логічного мислення й уміння чітко подавати інформацію.

Альтернативне оцінювання вимагає постійної оцінки діяльності. Що чіткішим є критерії, то більша імовірність того, що низка викладачів однаково оцінять роботу того чи іншого учня. Чіткі критерії допомагають уникнути не стосовної до справної інформації і суб'єктивної думки в оцінюванні. Нарешті, самі учні повинні знати критерії оцінювання, щоб представляти, чого від них очікують.

Часто викладачі не впевнені у тому, як правильно оцінювати альтернативні види діяльності. Ця проблема має кілька аспектів. По-перше, педагоги можуть використовувати широкий спектр альтернативної діяльності учнів, але не усвідомлювати величезного потенціалу цієї діяльності для оцінювання. По-друге, у викладачів може не бути систематизованої системи оцінювання роботи учнів. Багато викладачів інтуїтивно почувають, якимн мають бути «хороша» доповідь чи проект, але не мають сталих критеріїв. По-третє, викладачі можуть не розуміти логічного обґрунтування критеріїв оцінки.

Пропонується оцінювати альтернативні види діяльності за наступними категоріями:

1. **Знання** (тобто факти, що підтримують деталі; теми, проблеми; і поняття, ідеї);
2. **Розумові навички** (здатність до логічного мислення, що передбачає аналіз, оцінку і синтез даних);

3. **Комунікативні навички** (уміння показати знання і розумові навички шляхом усної, письмової, візуальної, рольової чи іншої форми презентації). Для того щоб знання і розумові навички студентів були корисними, потрібно вміти їх передати, тобто студент має володіти необхідними комунікативними навичками.

Серед одних з важливих способів альтернативного оцінювання іншомовної компетенції слід назвати портфоліо, а саме мовний портфоліо [1;4]. Саме він є найвідомішою і поширеною в даний час в Європі формою курсового портфоліо, метою якого є процес інтеграції в європейських країнах. У рамках проекту мовного портфоліо докладно розробляються всі етапи роботи та форми оцінки мовної компетентності, подані таблиці оцінки та самооцінки. Загальна мовна компетентність поділяється на усну та письмову комунікацію, нерозуміння та активне застосування іноземних слів. Виділяються рівні мовної компетентності і розробляються таблиці оцінювання. При цьому важливо, що сама таблиця мовних умінь, на основі якої потім розробляється індивідуальні анкети для кожного рівня, є продуктом взаємної домовленості всіх шкіл, які беруть участь у цій програмі. Це робиться для того, щоб сертифікат рівня досягнень, що видається згодом учневі в різних школах, був порівняний і представлений для всієї мережі шкіл, які беруть участь у цій роботі. Дана таблиця є, таким чином, ні чим іншим, як стандартом якості, прийнятим всіма учасниками. Потім на основі цієї таблиці – стандарту, для кожного ступеня і кожної складової мовної компетентності формулюється чіткий опис вміння від першої особи, чим підкреслюється момент самооцінки учням своїх досягнень.

Наприклад, можна навести зразок з першого ступеня мовної компетентності, по одній пропозиції для кожної складової: слухання – я можу розуміти, коли хтось говорить зі мною повільно і чітко; читання – я можу розуміти тексти, фактичні дані осіб, вік, професію, місце проживання; участь у спілкуванні – я можу уявити будь-кого і вживати прості форми вітання; зв'язна мова – я можу розповісти про себе, наприклад, де я живу, вчуся і так далі, мовні стратегії – я можу сказати, що я не розумію; – я можу заповнити анкету з даними про

свою особистість. Крім цього, в анкеті передбачається графа для того, щоб студент позначив наступний крок свого навчання, те, чим він припускає опанувати іноземну мову на наступному етапі і т.і. [2], що виступає значним мотиваційним чинником навчання іноземній мові в майбутньому.

Аналіз практичного використання мовного портфоліо у навчанні, переконливо показує, що останнє має великі можливості для модернізації навчання іноземної мови [3;4;5], тобто для вдосконалення процесу навчання в світлі стандартизації вимог до рівня володіння іноземною мовою. Цінність портфоліо полягає у формуванні навчального процесу, який дозволить розвинути або сформувати когнітивно-особистісні компетентності студентів для активної участі в житті сучасного інформаційного суспільства.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Загвоздкін В.К. Портфель індивідуальних навчальних досягнень – щось більше, ніж просто альтернативний спосіб оцінки // В.К.Загвоздкін. Шкільні технології. – 2004. – № 3. – С. 32-36.
2. Гальскова Н.Д. Теорія і практика навчання іноземних мов (початкова школа). Методичний посібник// Н.Д.Гальскова. – М.: Айрис пресс, 2004. – 204 с.
3. Портфоліо досягнень учня – крок у бік реформування оціночної системи в школі //Профільна школа. – № 5. – 2004. – С. 65-67.
4. Using the European Language Portfolio. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://elp.ecml.at/Understandingtheportfolio/WhyyusetheELPwithyourstudents/tabid/2705/language/en-GB/Default.aspx>.
5. John C. Craig, ed., Lawrence W. McBride, Frederick D. Drake, Marcel Lewinski - text authors, Alternative Assessment in the Social Sciences. – Illinois State Board of Education, Springfield, IL.,1996.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Інна Лівницька – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри практики германських мов Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: лінгводидактика, методика, методологічні аспекти викладання іноземної мови та літературн.